

'De kracht van leraren schuilt in hun passie'

Anton de Wit

Een dikke prop plastic met een touwtje er omheen, meer is het niet. Wat het is, weet iedereen in basisschool De Marinx. 'Meester Bart', zegt een meisje als ze er directeur Bart Oud mee door de gang ziet lopen, 'waar gaat u naartoe met de voetbal uit Kenia?' Bart Oud bezocht Kenia in het kader van het project Teachers 4 Teachers, dat leraren uit Nederland en het Afrikaanse land met elkaar in contact brengt. 'Veel mensen gaan er heen met het idee: we zullen ze daar eens wat leren', vertelt Oud. 'Maar als je terug komt besef je: ik heb veel geleerd.' Op de eerste plek leer je relativeren, gaat hij verder. Hier in Nederland maken we ons vreselijk druk om de middelen die we al dan niet tot onze beschikking hebben. Krijgen we de financiering rond? Hebben we de juiste materialen, zijn de klaslokalen in orde, is ons gebouw wel groot genoeg? Uiteindelijk zijn dat bijzaken, en we moeten ervoor waken de bijzaken niet tot hoofdzaak te promoveren. 'Investeren in mensen is zoveel belangrijker dan in spullen of gebouwen. Een zak geld is handig, vaak nodig, maar als we maar de focus houden op de mensen.'

Creativiteit

De bal vertelt eigenlijk het hele verhaal. Oud: 'Als kinderen hier op het schoolplein voetballen en hun bal gaat stuk, dan komen ze naar je toe en zeggen: "Er moet een nieuwe voetbal komen, want zo kunnen we niet lekker buitenspelen". Daar in Kenia, ik was in een dorpje ten zuiden van Mombasa, hebben ze niet eens een echte bal – geen geld, of de winkel is te ver. Maar wat doen de kinderen dan? Ze sparen plastic zakken op, in de pauze gaan ze in de schaduw zitten en maken ze zelf een bal.'

Dezelfde creativiteit zag hij bij leerkrachten. 'Er zitten daar al gauw tachtig, negentig kinderen in de klas. Velen hebben er niet eens een stoel, die zitten op de grond. Nou, ga daar maar eens passend onderwijs toepassen voor elk kind. Maar ze doen het wel, ik heb het gezien! Wie ben ik dan om ze daar te vertellen wat ze moeten doen? De kracht van die leraren schuilt in hun passie. Ik heb daar ontzettend bevoegen leerkrachten gezien, die er echt uit probeerden te halen wat er in zat. Dáár gaat het uiteindelijk om. Mensen leren met mensen. De materialen zijn van ondergeschikt belang.'

Oud heeft op De Marinx een presentatie gegeven over zijn bezoek aan Kenia – vandaar dat iedereen de voetbal kent. 'In de aula stonden stoelen en banken, maar niet genoeg. "Er is geen plek meer", riepen sommige kinderen. "Jawel hoor, op de grond", zei ik. "Op de grond? We gaan toch niet op de grond zitten?" Toen kwam de presentatie. Dat maakte grote indruk.'

Identiteit

Een jaar lang is Bart Oud nu directeur van deze katholieke basisschool, hoog in Noord-Holland, in het Westfriese dorpje 't Veld. Een krimpgemeente, maar met een hechte gemeenschap, stevig geworteld in de katholieke traditie. Nog steeds doet zeventig à tachtig procent van de kinderen in groep

DE ZIEL VAN DE SCHOOL

Waarin toont zich de eigenheid van een school? Wat maakt een school méér dan de som der delen? Publicist Anton de Wit gaat in een reeks interviews op zoek naar de ziel van het katholieke onderwijs.

Aflevering 5: Bart Oud, directeur van r.k. basisschool De Marinx in 't Veld.

4 de eerste communie. Wat niet wil zeggen dat iedereen hier heel kerks is; het hoort er gewoon een beetje bij.

'Dat bepaalt ook hoe mensen tegen onze katholieke identiteit aankijken', aldus Oud. 'Het staat nu eenmaal op de gevel. Of: er hangt een kruisje in de gang, dús dit is een katholieke school. En er wordt wel veel aan gedaan hoor. Maar toch vooral vanuit een smalle opvatting van wat identiteit is. Catechese, het vieren van Kerstmis en Pasen, dat soort dingen. Ik probeer daar nu verbreding in aan te brengen.'

Heel anders was het op de interconfessionele basisschool waar hij hiervoor werkte, eerst als leraar en later ook als bouwcoördinator. 'Juist omdat het geloof daar minder vanzelfsprekend was, leefde de identiteit daar veel meer. Er was een constante dialoog. Wat ik bijvoorbeeld bewonderde aan mijn protestants-christelijke collega's, is dat ze veel meer uit durven te komen voor hun geloof. Nu ben ik niet zo van het evangeliseren, maar ergens voor staan is mooi. Andersom was er bij protestanten veel waardering voor de katholieke omgang met rituelen. Het katholicisme is een geloof dat zich laat

Bart Oud, directeur van r.k. basisschool De Marinx in 't Veld.

proeven, aanraken. Met mooie muziek, rijke symbolen, prachtige rituelen. Het fijne aan protestanten is dat ze zich steeds weer afvragen wat de gedachte erachter is. Dat mis ik bij katholieken een beetje: wij doen soms dingen uit gewoonte, zonder te weten waarom ook alweer. Daar de verbinding in kunnen leggen vind ik mooi. Een en een is drie: die prachtige rituelen van de katholieke traditie, in combinatie met de scherpe blik van de protestantse traditie.'

Drijfveren

Met de vruchten van deze dialoog met collega's én van zijn bezoek aan Kenia, hoopt Oud de visie op de katholieke identiteit van De Marinx te kunnen verbreden. Hij weet dat dat geen eenvoudig proces is en dat hij daarbij dus niet te hard van stapel moet lopen. 'Ik ben iemand die in de loop der jaren een uitgesproken visie ontwikkeld heeft over goed onderwijs. Maar zulke sterke ideeën zitten soms ook wel in de weg. Al als jonge, onervaren leraar ben ik daar nogal mee op mijn snufferd gegaan. Dan ging ik ouders bijvoorbeeld haarfijn uitleggen hoe ik dacht over de ontwikkeling van hun kind. Ik heb geleerd dat dat niet werkt. Het komt er op aan dat je geïnteresseerd bent, doorvraagt naar hoe ouders erover denken, hoe de kinderen zelf dingen zien, want die weten ook vaak heel goed waar ze goed in zijn en wat ze nog moeten leren.'

'Hetzelfde geldt in de omgang met collega's. Ik maakte nog wel eens de fout om bij problemen te denken: nou jongens, ik zal jullie wel eens vertellen hoe we dit kunnen oplossen. Maar dat werkt niet. Mijn idee is niet altijd andermans idee. We moeten op zoek gaan naar wat we delen. Ontwikkelingen die uit de passie van mensen zelf komen zijn duizendmaal sterker dan wanneer ze uit mijn passie voortkomen.'

'Toen ik hier op school kwam heb ik allereerst uitgebreide gesprekken met alle collega's gevoerd, om ze echt te leren kennen. Wie ben je, wat zijn je drijfveren? Ik wil het hier op school bij gesprekken met mensen niet te veel laten gaan over het bestellen van de potloden. Potloodvergaderingen noem ik ze altijd maar – daar hebben we er te veel van in het onderwijs. Ik heb het liever over de dingen waar het écht om gaat. Om te kijken wat wij delen, wat onze visie is, hoe wij onderwijs willen geven. Ik ontdekte dat de mensen hier daar ook duidelijke ideeën over

hadden. Ik ontmoette een hardwerkend en gedreven team, op sommige vlakken echter nog wel wat zoekend. De school is een paar jaar geleden gefuseerd, verhuisd naar nieuwbouw in een brede school. Er is kortom veel veranderd, dus we moeten samen nog echt ontdekken wie we zijn. Mijn rol is om daar structuur aan te geven.'

Waarden

Tevreden laat Oud het resultaat zien van de gesprekken die bij het begin van het schooljaar in het team zijn gevoerd: een lijst met zeven kernwaarden die iedereen op school deelt. Bezieling en passie, eigenheid, vertrouwen, respect, attitude, verantwoordelijkheid, leerling centraal... De lijst prijkt op posters in de school, in brochures en op de website. Maar wat houden ze concreet in? Blijft het niet bij holle abstracties? Dat risico bestaat natuurlijk, erkent Oud, 'en als het te vaag wordt, word ik er zelf ook een beetje ielig van. Respect bijvoorbeeld is zo'n term waar ik altijd moeite mee gehad heb. Het wordt te veel gebruikt, en iedereen bedoelt er iets anders mee. Je moet je dus steeds afvragen: wat betekent het nu concreet voor ons, hoe vertalen we het naar de praktijk? Wat zie ik van al die mooie termen terug als ik in de klas rondkijk?'

'Zo'n lijst met waarden is niet het einde, het is het begin. Ik kom er vaak op terug in vergaderingen. Dat kan soms irritant zijn, maar uiteindelijk verkiezen alle leerkrachten een gesprek over hun waarden en passies boven een potloodvergadering. Alleen zo houden we ons doel steeds helder voor ogen. Zoals die jongen uit Kenia, die deze voetbal maakte van plastic tassen. Zijn doel hierbij was ook duidelijk en uiterst concreet: ik wil lekker voetballen.' ■